

KKTC
DEVLET PLANLAMA ÖRGÜTÜ

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

EKONOMİ VE ENERJİ BAKANLIĞI

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE
GAYRİSAFİ YURTIÇİ HASILA
GERÇEKLEŞME VE TAHMİN ÇALIŞMA
SONUÇLARI**

“2013 YILI I. YARIYIL RAPORU”

**GERÇEKLEŞME DÖNEMİ: 2010
TAHMİN DÖNEMİ: 2011-2015**

**DEVLET PLANLAMA ÖRGÜTÜ
MART 2013**

YÖNETİCİ ÖZETİ

2007 yılında düşüş trendine giren KKTC ekonomisi %2.8 büyüme kaydederken, 2008 yılında yaşanan yapısal sorunlar nedeniyle durgunluk sürecine girmiş ve GSYİH'da %2.9 oranında bir düşüş kaydedilmiştir. Küresel krizle birleşen mali sorunlar nedeniyle 2009 yılında GSYİH'da reel bazda %5.5 oranında daralma yaşanırken alınan tedbirler sonucunda 2010 yılında reel olarak %3.7 büyüme gerçekleşmiştir.

Mart 2013'deki tahminlerimize göre KKTC ekonomisinin reel olarak 2011 yılında %3.6 büyüdüğü tahmin edilmektedir. Ekonomik büyümenin 2010 yılı büyümesi civarında bir seyir izleyeceği aylık vergi gelirleri kullanılarak oluşturulan Faaliyet Endeksinde de görülmektedir. Reel GSYİH'nın 2012 yılında %2.8, 2013 yılında %3.4 2014 yılında %3.7 ve 2015 yılında ise %3.8 büyüyeceği öngörülmüştür. Bu tahmin dönemi içinde trenddeki büyüme, geçtiğimiz on yıla kıyasla daha düşüktür.

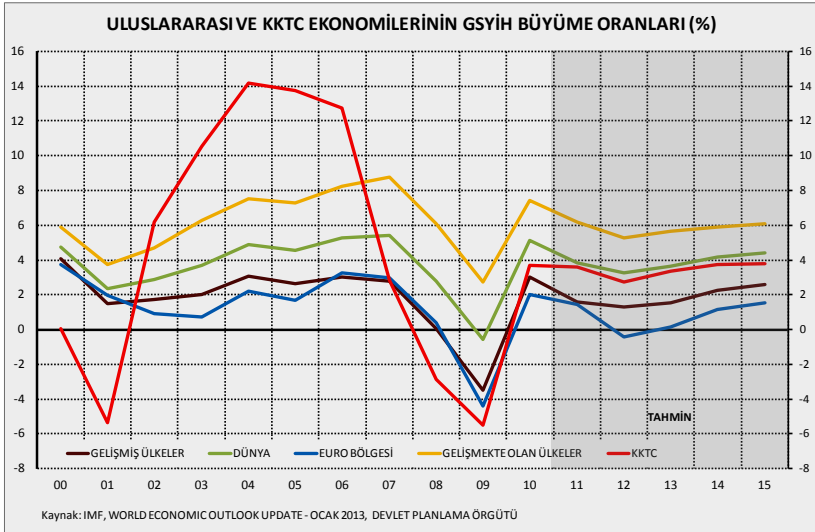
Döviz kurları ve dünya petrol fiyatlarında oluşan dalgalanmalar, KKTC'deki enflasyon üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. 2010 yılında enflasyon bir önceki yılın aralık ayına göre % 3.3, 2011 yılında %14.7 ve 2012 yılında ise %3.6 olarak gerçekleşmiştir.

Tahminlerimize göre enflasyonun 2013 yılında bir önceki yılın aralık ayına göre %4.2, 2014 yılında %4.1 ve 2015 yılında ise %3.7 olarak gerçekleşeceği öngörülmüştür.

1. GLOBAL EKONOMİK GELİŞMELER

IMF tarafından Ocak 2013 tarihinde açıklanan “World Economic Outlook Update” raporuna göre, Ekim 2012’de yüzde 3.6 olarak açıklanan 2013 yılı küresel büyüme tahmininin yüzde 3.5’e, 2014 yılı büyüme tahmininin ise yüzde 4.2’den yüzde 4.1’e çekildiği görülmektedir. Buna sebep olarak ABD ve Euro Bölgesi’nde atılan politik adımların kriz riskini azaltmasına rağmen belli başlı gelişmiş ülkelerde uygulanan politikaların orta vadeli beklentilerde güveni sağlayamamış olmasından dolayı küresel ekonomide aşağı yönlü risklerin devam etmesi gösterilmektedir.

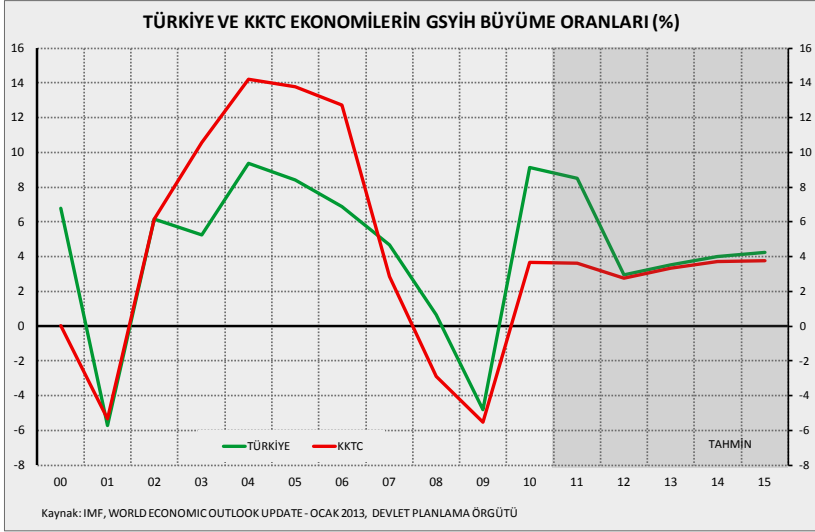
Grafik 1

“World Economic Outlook” Ekim 2012 tahminleri, GSYİH büyümesinin gelişmiş ülkelerde yavaş, gelişmekte olan ülkelerde ise nispeten güçlü kalmasını öngörmektedir. İşsizlik; dünyanın birçok yerinde önemli bir sorun olarak devam ederken, finansal koşullar kırılgan seyrini sürdürmektedir.

IMF tahminlerine göre, Türkiye'nin GSYİH büyüme oranı beklentisi 2012 yılı için %3.0, 2013 için %3.5, 2014 için %4.0 ve 2015 yılı için ise %4.2 düzeyindedir.

Grafik 2

2. KKTC EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

2.1. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

2007 yılında düşüş trendine giren KKTC ekonomisi 2008 yılında ortaya çıkan ve bütün dünya ülkeleri yanında KKTC'ni de etkisi altına alan küresel ekonomik krizin de etkileri ile durgunluk sürecine girmiştir. Yaşanan gelişmeler sonucunda Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'da (GSYİH) reel bazda 2007 yılında %2.8 büyüme, 2008 ve 2009 yıllarında ise sırasıyla %-2.9 ve %-5.5 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında ise alınan ekonomik tedbirler sonucunda KKTC ekonomisinde iyileşme süreci başlayarak GSYİH'da reel olarak %3.7 büyüme gerçekleşmiştir.

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

Mart 2013 makroekonomik tahmin çalışmalarında, KKTC Çimento Satış Göstergelerine göre (KKTC'ndeki en büyük çimento üreticisinden alınan verilere göre toplam KKTC piyasası) 2011 yılında bir önceki yıla göre %9.7 ve 2012 yılında ise bir önceki yılın satış rakamlarına göre %7.4 oranında bir azalma olduğu gözlemlenmiştir. Kaydedilen bu düşüşün inşaat sektöründeki büyüme yavaşlatacağı öngörülmüştür.

Yine aynı çalışmalarda, ABD Doları bazında gerçekleşen 2011 ithalat rakamları önceki yıla göre %6.0 oranında artış gösterirken, 2012 yılında henüz kesin olmayan veriler dikkate alındığında bu oranın %0.2 olarak gerçekleştiği gözlemlenmektedir. İhracat rakamlarına bakıldığında ise, 2011 yılında 2010 yılına göre %24.3 oranında artış olduğu görülürken, 2012 yılında henüz kesinleşmemiş rakamlara göre %3.1'lik bir düşüş gözlenmektedir.

2011 ve 2012 yıllarında ülkede konaklayan turist sayısında sırasıyla %18.8 ve %16.5 oranında bir artış yaşanmış, bununla birlikte aynı dönemde geceleme sayılarında sırasıyla %25.3 ve %17.0 oranında artış kaydedilmiştir. Bu gelişmeler dikkate alındığında hizmetler sektörü içinde büyük paya sahip olan otel ve lokantacılık ile toptan ve perakende ticaret sektörlerinin büyüme oranlarında önceki tahmin dönemine göre pozitif yönlü bir revize yapılarak hizmetler sektörünün 2011 yılı için %3.2 olarak tahmin edilen büyüme oranı %4.0'a ve 2012 yılı için %2.3 olarak tahmin edilen büyüme oranı %2.8'e yükseltilmiştir (Tablo 1).

2011 yılında üretim sektörleri içerisinde büyük paya sahip olan tarım sektörünün, ülkeye düşen yıllık yağışların verimi artırmasıyla reel olarak

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

%7.0 büyüdüğü ve sanayi sektörünün yaşanan gelişmeler sonucunda %2.7 büyüdüğü öngörülmektedir.

Cari fiyatlarla GSYİH'daki gelişmeler Tablo 2'de görüldüğü gibidir.

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

TABLO-1 GAYRİSAFİ YURTIÇİ HASILA VE GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA

	2010	TAHMİN				
		2011	2012	2013	2014	2015
1977 YILI FİYATLARIYLA (TL)						
1. TARIM	1,116.4	1,194.5	1,260.2	1,310.7	1,363.1	1,417.6
2. SANAYİ	1,321.9	1,358.2	1,384.2	1,431.0	1,479.4	1,527.8
2.1. Taşocakçılığı	49.7	49.7	49.7	50.0	50.1	50.3
2.2. İmalat sanayi	970.0	994.3	1,009.2	1,039.4	1,070.6	1,102.7
2.3. Elektrik-Su	302.2	314.3	325.3	341.6	358.6	374.8
3. İNŞAAT	1,734.6	1,743.3	1,759.0	1,785.3	1,830.0	1,875.7
4. HİZMETLER SEKTÖRÜ	8,536.3	8,874.5	9,125.3	9,447.2	9,789.4	10,145.7
4.1. TİCARET	2,726.9	2,894.1	2,991.4	3,134.2	3,274.0	3,420.2
4.1.1 Toptan Perakende Tic.	2,286.3	2,400.6	2,448.6	2,558.8	2,661.2	2,767.6
4.1.2. Otel.-Lokanta	440.6	493.5	542.8	575.4	612.8	652.6
4.2. ULAŞT.-HABERLEŞME	1,132.5	1,172.1	1,201.4	1,237.5	1,274.6	1,312.8
4.3. MALİ MÜESSESELER	559.6	582.0	599.4	616.2	633.5	651.2
4.4. KONUT GELİRLERİ	731.7	761.0	791.4	823.1	856.0	890.2
4.5. SERBEST MES. VE HİZ.	1,567.7	1,614.7	1,663.2	1,729.7	1,816.2	1,907.0
4.6. KAMU HİZMETLERİ	1,817.9	1,850.6	1,878.4	1,906.6	1,935.2	1,964.2
5. BRÜT KATMA DEĞER (1..4)	12,709.2	13,170.6	13,528.7	13,974.3	14,461.8	14,966.8
6. İTHALAT VERGİLERİ	1,651.5	1,709.3	1,760.6	1,827.5	1,928.0	2,043.7
7. GSYİH (1...6)	14,360.7	14,879.9	15,289.2	15,801.8	16,389.8	17,010.5
8. NDAFG	90.5	122.3	122.3	122.3	122.3	122.3
9. GSMH (7+8)	14,451.2	15,002.2	15,411.5	15,924.0	16,512.1	17,132.8
	2010	TAHMİN				
		2011	2012	2013	2014	2015
BÜYÜME ORANI (%)						
1. TARIM	10.0	7.0	5.5	4.0	4.0	4.0
2. SANAYİ	-0.2	2.7	1.9	3.4	3.4	3.3
2.1. Taşocakçılığı	0.0	0.0	0.0	0.7	0.2	0.3
2.2. İmalat sanayi	-1.6	2.5	1.5	3.0	3.0	3.0
2.3. Elektrik-Su	4.7	4.0	3.5	5.0	5.0	4.5
3. İNŞAAT	3.8	0.5	0.9	1.5	2.5	2.5
4. HİZMETLER SEKTÖRÜ	1.0	4.0	2.8	3.5	3.6	3.6
4.1. TİCARET	18.3	6.1	3.4	4.8	4.5	4.5
4.1.1 Toptan Perakende Tic.	21.5	5.0	2.0	4.5	4.0	4.0
4.1.2. Otel.-Lokanta	4.2	12.0	10.0	6.0	6.5	6.5
4.2. ULAŞT.-HABERLEŞME	-20.0	3.5	2.5	3.0	3.0	3.0
4.3. MALİ MÜESSESELER	0.3	4.0	3.0	2.8	2.8	2.8
4.4. KONUT GELİRLERİ	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
4.5. SERBEST MES. VE HİZ.	-5.3	3.0	3.0	4.0	5.0	5.0
4.6. KAMU HİZMETLERİ	0.4	1.8	1.5	1.5	1.5	1.5
5. BRÜT KATMA DEĞER (1..4)	2.0	3.6	2.7	3.3	3.5	3.5
6. İTHALAT VERGİLERİ	18.6	3.5	3.0	3.8	5.5	6.0
7. GSYİH (1...6)	3.7	3.6	2.8	3.4	3.7	3.8
8. NDAFG	-9.8	35.1	0.0	0.0	0.0	0.0
9. GSMH (7+8)	3.6	3.8	2.7	3.3	3.7	3.8

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

TABLO-2 GAYRİSAFİ YURTIÇİ HASILA VE GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA

	2010	TAHMİN				
		2011	2012	2013	2014	2015
	CARI FİYATLARIYLA (MİLYON TL)					
1. TARIM	330.3	384.1	437.6	476.3	514.3	555.6
2. SANAYİ	552.8	621.2	689.8	752.7	814.7	879.6
2.1. Taşocakçılığı	35.6	38.7	41.8	44.1	45.8	47.8
2.2. İmalat sanayi	130.9	145.8	159.8	172.3	184.2	197.1
2.3. Elektrik-Su	386.3	436.6	488.1	536.3	584.6	634.7
3. İNŞAAT	312.1	340.9	371.5	394.6	419.9	447.1
4. HİZMETLER SEKTÖRÜ	3,882.6	4,382.3	4,873.0	5,255.0	5,655.9	6,104.1
4.1. TİCARET	900.0	1,050.0	1,188.5	1,306.6	1,423.3	1,551.6
4.1.1 Toptan Perakende Tic.	598.0	682.4	751.8	822.1	887.7	959.0
4.1.2. Otel.-Lokanta	302.0	367.6	436.7	484.4	535.6	592.6
4.2. ULAŞT.-HABERLEŞME	525.2	590.8	654.0	704.9	753.8	806.6
4.3. MALİ MÜESSESELER	404.4	457.1	508.4	547.0	583.7	623.4
4.4. KONUT GELİRLERİ	220.6	249.3	280.0	304.8	329.1	355.5
4.5. SERBEST MES. VE HİZ.	652.3	730.2	812.3	884.0	963.7	1,051.2
4.6. KAMU HİZMETLERİ	1,180.1	1,304.9	1,429.6	1,507.7	1,602.3	1,715.7
5. BRÜT KATMA DEĞER (1...4)	5,077.8	5,728.5	6,371.9	6,878.5	7,404.7	7,986.4
6. İTHALAT VERGİLERİ	536.3	593.6	643.9	709.3	766.0	823.3
7. GSYİH (1.....6)	5,614.1	6,322.0	7,015.9	7,587.8	8,170.8	8,809.7
8. NDAFG	35.4	52.0	56.1	58.7	61.0	63.3
9. GSMH (7+8)	5,649.5	6,374.0	7,072.0	7,646.5	8,231.7	8,873.0
	2010	TAHMİN				
		2011	2012	2013	2014	2015
	PAY (%)					
1. TARIM	5.9	6.1	6.2	6.3	6.3	6.3
2. SANAYİ	9.8	9.8	9.8	9.9	10.0	10.0
2.1. Taşocakçılığı	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.5
2.2. İmalat sanayi	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.2
2.3. Elektrik-Su	6.9	6.9	7.0	7.1	7.2	7.2
3. İNŞAAT	5.6	5.4	5.3	5.2	5.1	5.1
4. HİZMETLER SEKTÖRÜ	69.2	69.3	69.5	69.3	69.2	69.3
4.1. TİCARET	16.0	16.6	16.9	17.2	17.4	17.6
4.1.1 Toptan Perakende Tic.	10.7	10.8	10.7	10.8	10.9	10.9
4.1.2. Otel.-Lokanta	5.4	5.8	6.2	6.4	6.6	6.7
4.2. ULAŞT.-HABERLEŞME	9.4	9.3	9.3	9.3	9.2	9.2
4.3. MALİ MÜESSESELER	7.2	7.2	7.2	7.2	7.1	7.1
4.4. KONUT GELİRLERİ	3.9	3.9	4.0	4.0	4.0	4.0
4.5. SERBEST MES. VE HİZ.	11.6	11.6	11.6	11.7	11.8	11.9
4.6. KAMU HİZMETLERİ	21.0	20.6	20.4	19.9	19.6	19.5
5. BRÜT KATMA DEĞER (1...4)	90.4	90.6	90.8	90.7	90.6	90.7
6. İTHALAT VERGİLERİ	9.6	9.4	9.2	9.3	9.4	9.3
7. GSYİH (1.....6)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
8. NDAFG	-	-	-	-	-	-
9. GSMH (7+8)	-	-	-	-	-	-

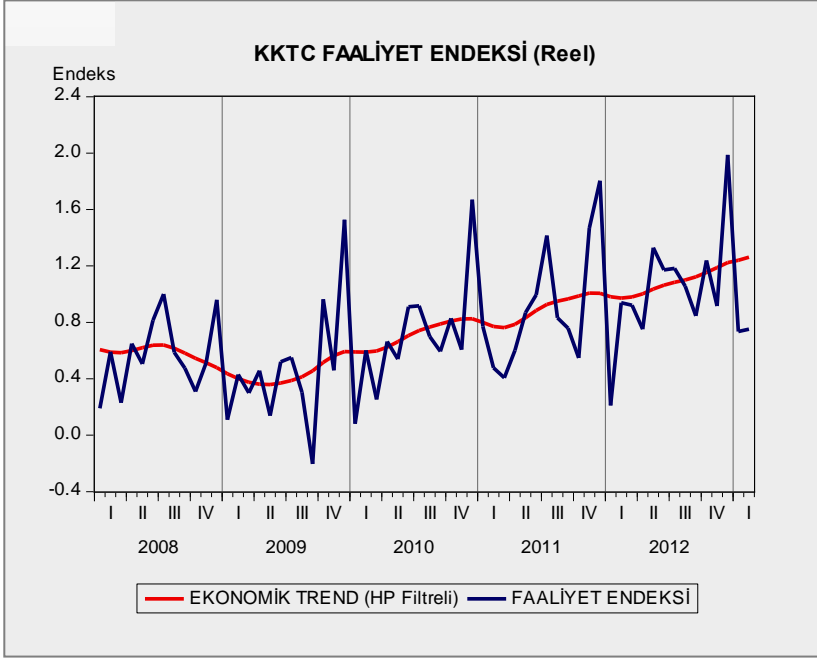
Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Son 2 yıllık gelişmeleri açıklayabilmek amacıyla Maximum Likelihood Faktör Modeli kullanılarak KKTC Faaliyet Endeksi oluşturulmuştur (Detay için Bknz Ek-1).

Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi, Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi ve İthalat Vergilerinin Ocak-2000'den Ocak-2013'e kadar aylık gerçekleşen ve enflasyondan arındırılmış verileri kullanılarak oluşturulan Faaliyet Endeksi'ne göre 2011 yılının ilk çeyreğinde yavaşlayan ekonomik faaliyetler, 2. çeyrekte toparlanma sürecine girmiş ve bu toparlanma 3. çeyreğin sonuna kadar sürmüştür. 4. çeyrekte hafif bir durgunluğun yaşanmasının ardından 2012 yılının ilk çeyreğinde yeniden bir yavaşlama süreci başlamış ve yine 2. çeyreğe girilmesiyle ekonomik faaliyetlerde iyileşme kaydedilmiştir. Ancak, kaydedilen bu iyileşmenin ivmesi 2011 yılındaki kadar yüksek olmamıştır.

Bu gelişmeler ışığında 2011 yılı GSYİH büyümesinin 2010 yılında yakalanan %3.7'lik büyüme oranına yaklaşarak %3.6 büyüdüğü, 2012 yılında ise 2011 yılı büyümesinin biraz altında kalarak %2.8 büyüyeceği tahmin edilmektedir (Grafik 3).

Grafik 3

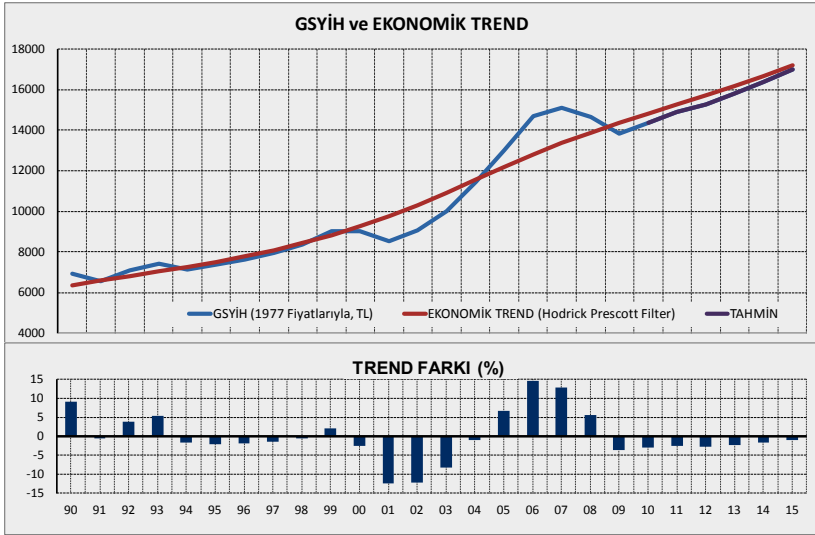
2000 yılında yaşanan ekonomik krizin etkileri 2000 – 2002 döneminde uygulanan ekonomik ve mali istikrar politikaları neticesinde 2002 yılında azalmış ve ekonomi toparlanma sürecine girmiştir. 2004 yılında ise inşaat sektöründeki gelişme neticesinde iyileşme süreci hızlanmış ve GSYİH trend üzerinde bir büyüme kaydetmiştir (Grafik 4).

2008 yılındaki krizin ardından ekonomide düşüş yaşanmış ve 2010 yılından itibaren yapısal yönde yapılan yeniden yapılandırma, mali disiplinin sağlanması ve reel sektörün gelişimine yönelik desteklerin

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

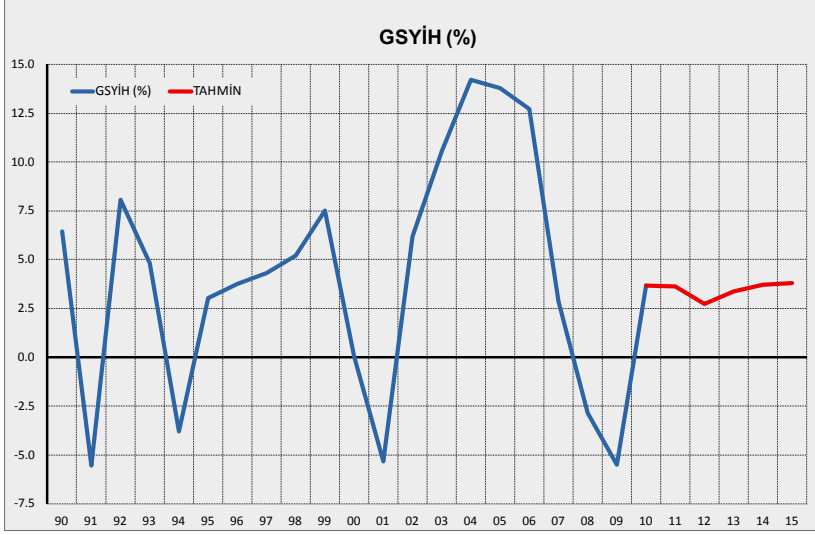
artırılmasını içeren politikalar neticesinde toparlanma sürecine girilmiştir. 2011–2015 yıllarını kapsayan tahmin döneminde ise GSYİH'daki büyümenin ekonomik trend seviyesine yaklaşması beklenirken, trenddeki büyümenin de önceki yıllara göre biraz daha düşük olacağı öngörülmektedir.

Grafik 4

Yukarıda belirtilen gelişmeler de dikkate alınarak yapılan tahmin çalışmaları sonucunda KKTC ekonomisinin reel olarak 2011 yılında %3.6, 2012 yılında %2.8, 2013 yılında %3.4, 2014 yılında %3.7 ve 2015 yılında ise %3.8 büyüyeceği tahmin edilmektedir (Grafik 5).

Grafik 5

2.2. Enflasyon

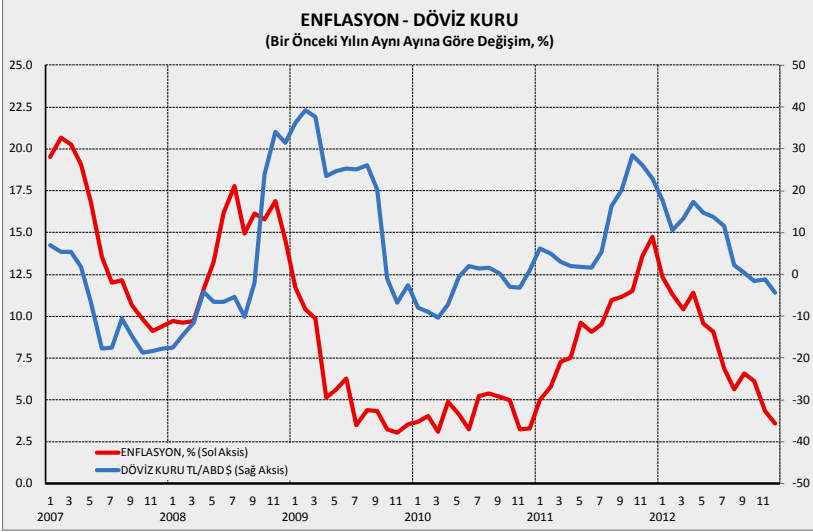
KKTC, küçük ve dışa bağımlı bir ekonomik yapıya sahip olduğundan özellikle döviz kurları ve dünya petrol fiyatlarında oluşabilecek dalgalanmalar enflasyon değişimi üzerinde önemli bir rol oynamaktadır.

2011 yılında artış eğilimi gösteren döviz kurları enflasyonun artmasına sebep olurken, özellikle ithal ürünlerin piyasa fiyatlarını artırmıştır. 2012 yılsonu gerçekleşme verilerine göre, döviz kurlarındaki düşüşün de etkisiyle, enflasyon önceki yıla oranla daha düşük seyretmiştir (Grafik 6). Petrol fiyatlarındaki değişimin enflasyon üzerindeki etkisi (Grafik 7), döviz kurlarındaki değişimin enflasyon üzerindeki etkisi ile benzerlik göstermesine rağmen, döviz kurlarındaki değişim enflasyonun seyri üzerinde daha çok rol oynamaktadır.

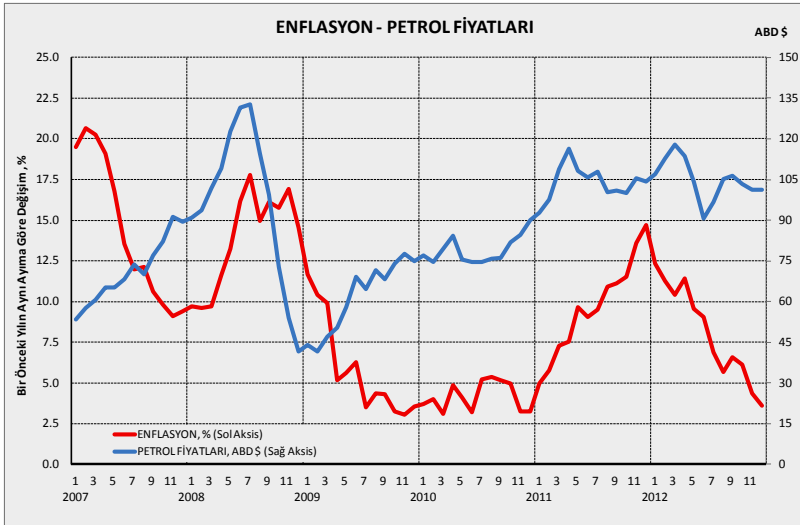
2008 yılının ortasından itibaren petrol fiyatlarındaki düşüş ve 2009 yılından itibaren döviz kurlarındaki düşüşe bağlı olarak 2009 ve 2010 yıllarında enflasyon önceki yıllara göre daha düşük gerçekleşmiştir.

2011 yılı boyunca TL bazında petrol fiyatlarında yaşanan %42 civarındaki artış, tüketici fiyatları endeksinin ana harcama guruplarından ulaştırmanın %28.2, konut, su elektrik, gaz ve diğer yakıtlar harcama gurubunun %18.3 oranında artmasına sebep olmuş bu da enflasyonu bir önceki yılın aralık ayına göre %14.7, yıllık ortalama olarak ise %9.7 artırmıştır.

Grafik 6

Grafik 7

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

2012 yılında %3.6 olarak gerçekleşen enflasyon rakamları dikkate alınarak yapılan tahmin çalışmaları sonucunda enflasyonun 2012 yılına göre daha yüksek bir seyir izleyerek 2013 yılında %4.2 ve 2014 yılında %4.1 olarak gerçekleşeceği, 2015 yılında ise 2012 seviyelerine gerileyerek %3.7 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (Tablo 3).

TABLO-3 TÜKETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ

	YILLIK ORTALAMA DEĞİŞİM	BİR ÖNCEKİ YILIN ARALIK AYINA GÖRE DEĞİŞİM	İLK 6 AYLIK DEĞİŞİM
	%		
2007	14.2	9.4	2.1
2008	13.9	14.5	8.5
2009	5.8	5.7	0.6
2010	4.2	3.3	0.3
2011	9.7	14.7	5.9
2012	9.3	3.6	0.7
2013 ¹	6.2	4.2	1.4
2014 ¹	3.8	4.1	2.9
2015 ¹	3.9	3.7	0.9

¹ Tahmin

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Tahmin çalışmaları Ocak-2013'den itibaren petrol fiyatlarının ve döviz kurlarının çok fazla değişmeyeceği teknik varsayımı dikkate alınarak yapılmıştır.

EK-1

Faaliyet Endeksi Oluşturmada Kullanılan Faktör Analiz Methodu

Factor Method: Maximum Likelihood
Date: 03/11/13 Time: 13:31
Covariance Analysis: Ordinary Correlation
Sample: 2000M01 2013M02
Included observations: 158
Number of factors: User-specified
Prior communalities: Squared multiple correlation
Convergence achieved after 4 iterations

	Loadings F1	Communality	Uniqueness		
TAXIVAT	0.936595	0.877210	0.122790		
TAXCO	0.712799	0.508082	0.491918		
TAXIN	0.778393	0.605896	0.394104		
TAXIMD	0.917861	0.842468	0.157532		

Factor	Variance	Cumulative	Difference	Proportion	Cumulative
F1	2.833657	2.833657	---	1.000000	1.000000
Total	2.833657	2.833657		1.000000	

	Model	Independence	Saturated
Discrepancy	0.015670	2.825196	0.000000
Chi-square statistic	2.460195	443.5558	---
Chi-square prob.	0.2923	0.0000	---
Bartlett chi-square	2.415796	437.4346	---
Bartlett probability	0.2988	0.0000	---
Parameters	8	4	10
Degrees-of-freedom	2	6	---

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

EK-2

BAZI GÖSTERGELERİN YILLIK VE II. YARIYIL KARŞILAŞTIRMALI VERİLERİ

	YILLIK KARŞILAŞTIRMA					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
İTHALAT (Milyon ABD \$)	1,539.2	1,680.7	1,326.2	1,604.2	1,699.9	1,704.2
İHRACAT (Milyon ABD \$)	83.7	83.7	71.1	96.4	119.9	116.2
DAHİLDE ALINAN KDV (Milyon TL)	135.6	140.6	138.0	158.4	191.8	222.5
İTHALATTAN ALINAN KDV (Milyon TL)	241.3	248.1	220.0	251.5	278.0	284.2
İSTİHDAM EDİLEN KİŞİ SAYISI	89,787	91,223	91,550	93,498	97,103	99,117
İŞSİZ SAYISI	9,361	9,881	12,941	12,619	10,411	10,547.5
TOPLAM İŞGÜCÜ	99,148	101,104	104,491	106,117	107,514	109,664.3
İŞSİZLİK ORANI (%)	9.4	9.8	12.4	11.9	9.7	9.6
SOSYAL SİGORTA PRİM GELİRİ (Milyon)	336.5	398.9	415.6	438.3	458.5	514.0
	% DEĞİŞİM					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
İTHALAT (Milyon ABD \$)	11.8	9.2	-21.1	21.0	6.0	0.2
İHRACAT (Milyon ABD \$)	22.9	0.0	-15.1	35.6	24.3	-3.1
DAHİLDE ALINAN KDV (Milyon TL)	4.7	3.6	-1.8	14.7	21.1	16.0
İTHALATTAN ALINAN KDV (Milyon TL)	9.4	2.8	-11.3	14.3	10.5	2.3
İSTİHDAM EDİLEN KİŞİ SAYISI	-2.2	1.6	0.4	2.1	3.9	2.1
İŞSİZ SAYISI	-2.0	5.6	31.0	-2.5	-17.5	1.3
SOSYAL SİGORTA PRİM GELİRİ (Milyon)	-	18.5	4.2	5.5	4.6	12.1
	II. YARIYIL KARŞILAŞTIRMASI					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
İTHALAT (Milyon ABD \$)	319.1	416.4	670.6	758.5	755.2	746.6
İHRACAT (Milyon ABD \$)	29.5	21.8	24.1	32.7	36.8	40.5
DAHİLDE ALINAN KDV (Milyon TL)	31.6	32.4	72.2	86.0	109.1	117.2
İTHALATTAN ALINAN KDV (Milyon TL)	45.6	51.7	117.7	135.6	150.2	152.8
İSTİHDAM EDİLEN KİŞİ SAYISI	-	-	-	-	-	-
İŞSİZ SAYISI	-	-	-	-	-	-
SOSYAL SİGORTA PRİM GELİRİ (Milyon)	-	-	-	-	-	-
	% DEĞİŞİM					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
İTHALAT (Milyon ABD \$)	6.1	30.5	61.0	13.1	-0.4	-1.1
İHRACAT (Milyon ABD \$)	35.2	-26.2	10.9	35.6	12.4	10.2
DAHİLDE ALINAN KDV (Milyon TL)	19.8	2.4	123.1	19.2	26.8	7.5
İTHALATTAN ALINAN KDV (Milyon TL)	13.9	13.3	127.5	15.2	10.8	1.7
İSTİHDAM EDİLEN KİŞİ SAYISI	-	-	-	-	-	-
İŞSİZ SAYISI	-	-	-	-	-	-
SOSYAL SİGORTA PRİM GELİRİ (Milyon)	-	-	-	-	-	-

¹ Sosyal Sigortalar Fonu ve Sosyal Güvenlik Fonu'na yapılan yatırımları içermektedir.

Not: 2012 İthalat ve İhracat verileri kesinleşmemiş değerlerdir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü, Ticaret Dairesi, Gelir ve Vergi Dairesi, Sosyal Sigortalar Dairesi

EK-3

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER (GERÇEKLEŞME)

	2007	2008	2009	2010
BÜYÜME VE İSTİHDAM				
GSYİH (Cari Fiyatlarla, Milyon TL)	4,604.3	5,079.9	5,376.3	5,614.1
GSYİH (Milyon \$)	3,547.2	3,957.9	3,477.3	3,727.1
GSYİH Büyümesi ¹	2.8	-2.9	-5.5	3.7
Kişi Başına Milli Gelir (GSYİH, Dolar)	14,553.4	16,005.6	13,830.1	14,610.7
Toplam Tüketim ¹	3.1	3.2	-10.9	9.0
Kamu ¹	10.9	-2.3	-2.8	3.3
Özel ¹	-0.2	5.7	-14.4	11.7
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ¹	-1.9	-12.1	-21.8	8.5
Kamu ¹	-24.3	-10.3	-45.7	23.5
Özel ¹	8.6	-12.7	-13.8	5.3
Toplam Kaynaklar ¹	1.3	-0.8	-12.5	9.2
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi) ²	268,011	274,436	283,736	286,973
İstihdam	89,787	91,223	91,550	93,498
İş Gücüne Katılma Oranı (%)	50.2	50.1	49.9	49.6
İstihdam Oranı (%)	45.4	45.2	43.7	43.7
İşsizlik Oranı (%)	9.4	9.8	12.4	11.9
DIŞ TİCARET				
İthalat (Milyon \$)	1,539.2	1,680.7	1,326.2	1,604.2
İhracat (Milyon \$)	83.7	83.7	71.1	96.4
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)	-1,455.5	-1,597.0	-1,255.1	-1,507.8
İhracat / İthalat (%)	5.4	5.0	5.4	6.0
Dış Ticaret Hacmi / GSYİH (%)	45.8	44.6	40.2	45.6
Net Turizm Gelirleri (Milyon \$)	381.0	383.7	390.7	405.8
Cari İşlemler Dengesi (Milyon \$)	-250.1	-390.3	-65.4	-275.7
Cari İşlemler Dengesi / GSYİH (%)	-7.1	-9.9	-1.9	-7.4
ENFLASYON				
GSYİH Deflatörü	12.3	13.6	12.0	0.7
TÜFE Yıllık Ort. % Değişim	14.2	13.9	5.8	4.2
TÜFE Yıl Sonu % Değişim	9.4	14.5	5.7	3.3

¹ 1977 yılı fiyatlarıyla % değişimi göstermektedir.

² 30 Nisan 2006 yılında gerçekleştirilen Genel Nüfus ve Konut Sayımı sonuçlarına göre hesaplanan yıl ortası de-jure nüfus kullanılmaktadır

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

EK-4

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER (TAHMİN)

	2011	2012	2013	2014	2015
BÜYÜME VE İSTİHDAM					
GSYİH (Cari Fiyatlarla, Milyon TL)	6,322.0	7,015.9	7,587.8	8,170.8	8,809.7
GSYİH (Milyon \$)	3,767.2	3,892.1	4,086.8	4,272.6	4,472.5
GSYİH Büyümesi ¹	3.6	2.8	3.4	3.7	3.8
Kişi Başına Milli Gelir (GSYİH, Dolar)	14,567.0	14,941.1	15,555.8	16,113.9	16,701.2
Toplam Tüketim ¹	1.1	1.7	3.5	3.2	3.3
Kamu ¹	-0.6	0.9	3.2	4.0	4.0
Özel ¹	1.9	2.1	3.6	2.8	3.0
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ¹	0.9	1.9	4.7	4.8	4.8
Kamu ¹	-7.5	-0.9	3.2	4.0	4.0
Özel ¹	3.0	2.5	5.0	5.0	5.0
Toplam Kaynaklar ¹	1.6	1.9	3.8	3.6	3.7
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi) ²	288,752	294,519	297,838	301,397	305,206
İstihdam ³	97,103	99,117	101,181	103,297	105,468
İş Gücüne Katılma Oranı (%) ³	49.8	49.2	49.4	49.6	49.7
İstihdam Oranı (%) ³	45.0	44.8	45.3	45.8	46.3
İşsizlik Oranı (%) ³	9.7	9.9	9.7	9.6	9.5
DIŞ TİCARET					
İthalat (Milyon \$) ³	1,699.9	1,704.2	1,828.3	1,905.6	1,996.3
İhracat (Milyon \$) ³	119.9	116.2	121.3	125.9	131.3
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$) ³	-1,580.0	-1,588.0	-1,707.0	-1,779.7	-1,865.0
İhracat / İthalat (%) ³	7.1	6.8	6.6	6.6	6.6
Dış Ticaret Hacmi / GSYİH (%)	48.3	46.8	47.7	47.5	47.6
Net Turizm Gelirleri (Milyon \$) ³	459.4	558.2	606.6	634.2	663.8
Cari İşlemler Dengesi (Milyon \$) ³	-193.3	-167.4	-196.9	-202.4	-207.7
Cari İşlemler Dengesi / GSYİH (%)	-5.1	-4.3	-4.8	-4.7	-4.6
ENFLASYON					
GSYİH Deflatörü	8.7	8.0	4.6	3.8	3.9
TÜFE Yıllık Ort. % Değişim ⁴	9.7	8.0	4.6	3.8	3.9
TÜFE Yıl Sonu % Değişim ⁴	14.7	3.6	4.2	4.1	3.7

¹ 1977 yılı fiyatlarıyla % değişimi göstermektedir.

² 30 Nisan 2006 yılında gerçekleştirilen Genel Nüfus ve Konut Sayımı sonuçlarına göre hesaplanan yıl ortası de-jure nüfus kullanılmaktadır.

³ 2011 yılı gerçekleşme verileri olup 2012-2015 yılları tahmini verilerdir.

⁴ 2011-2012 yılları gerçekleşme verileri olup 2013-2015 yılları tahmini verilerdir.

Not: 2012 İthalat ve İhracat verileri kesinleşmemiş değerlerdir.

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

EK-5

GSYİH'DAKİ SEKTÖREL GELİŞMELER

	2006	2007	2008	2009	2010
	1977 Yılı Fiyatlarıyla, (TL)				
1. Tarım	1,141.7	1,146.5	938.1	1,014.8	1,116.4
1.1. Bitkisel	579.3	580.0	423.7	476.1	555.1
1.2. Hayvancılık	489.6	478.1	434.0	461.1	482.2
1.3. Ormancılık	21.2	24.9	19.5	15.0	18.0
1.4. Balıkçılık	51.6	63.5	60.8	62.6	61.2
2. Sanayi	1,638.4	1,624.4	1,457.6	1,324.5	1,321.9
2.1. Taşocakçılığı	64.1	64.8	58.8	49.7	49.7
2.2. İmalat Sanayii	1,313.3	1,274.7	1,104.3	986.1	970.0
2.3. Elektrik-Su	261.0	284.9	294.5	288.7	302.2
3. İnşaat	2,136.9	2,227.3	2,049.0	1,670.8	1,734.6
4. Ticaret-Turizm	2,650.7	2,578.9	2,524.8	2,304.6	2,726.9
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	2,296.6	2,199.8	2,123.7	1,881.8	2,286.3
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	354.1	379.1	401.1	422.7	440.6
5. Ulaştırma-Haberleşme	1,478.0	1,425.0	1,456.2	1,415.3	1,132.5
6. Mali Müesseseler	470.7	500.5	548.7	558.0	559.6
7. Konut Sahipliği	631.8	660.6	678.3	703.8	731.7
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	1,440.2	1,534.7	1,600.9	1,655.9	1,567.7
9. Kamu Hizmetleri	1,741.0	1,884.0	1,906.1	1,810.3	1,817.9
10. İthalat Vergileri	1,344.5	1,509.5	1,497.8	1,392.0	1,651.5
11. GSYİH	14,673.9	15,091.3	14,657.4	13,850.0	14,360.8
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	416.8	219.5	139.7	100.4	90.5
GSMH	15,090.7	15,310.8	14,797.2	13,950.4	14,451.3
	2006	2007	2008	2009	2010
Büyüme Oranı (%)					
1. Tarım		0.4	-18.2	8.2	10.0
1.1. Bitkisel		0.1	-26.9	12.4	16.6
1.2. Hayvancılık		-2.3	-9.2	6.3	4.6
1.3. Ormancılık		17.5	-21.7	-23.1	20.0
1.4. Balıkçılık		23.1	-4.3	3.0	-2.2
2. Sanayi		-0.9	-10.3	-9.1	-0.2
2.1. Taşocakçılığı		1.1	-9.3	-15.5	0.0
2.2. İmalat Sanayii		-2.9	-13.4	-10.7	-1.6
2.3. Elektrik-Su		9.2	3.4	-2.0	4.7
3. İnşaat		4.2	-8.0	-18.5	3.8
4. Ticaret-Turizm		-2.7	-2.1	-8.7	18.3
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret		-4.2	-3.5	-11.4	21.5
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık		7.1	5.8	5.4	4.2
5. Ulaştırma-Haberleşme		-3.6	2.2	-2.8	-20.0
6. Mali Müesseseler		6.3	9.6	1.7	0.3
7. Konut Sahipliği		4.6	2.7	3.8	4.0
8. Serbest Meslek ve Hizmetler		6.6	4.3	3.4	-5.3
9. Kamu Hizmetleri		8.2	1.2	-5.0	0.4
10. İthalat Vergileri		12.3	-0.8	-7.1	18.6
11. GSYİH		2.8	-2.9	-5.5	3.7
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri		-47.3	-36.4	-28.2	-9.8
GSMH		1.5	-3.4	-5.7	3.6

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

DÜNYA VE KKTC EKONOMİSİNE BAKIŞ

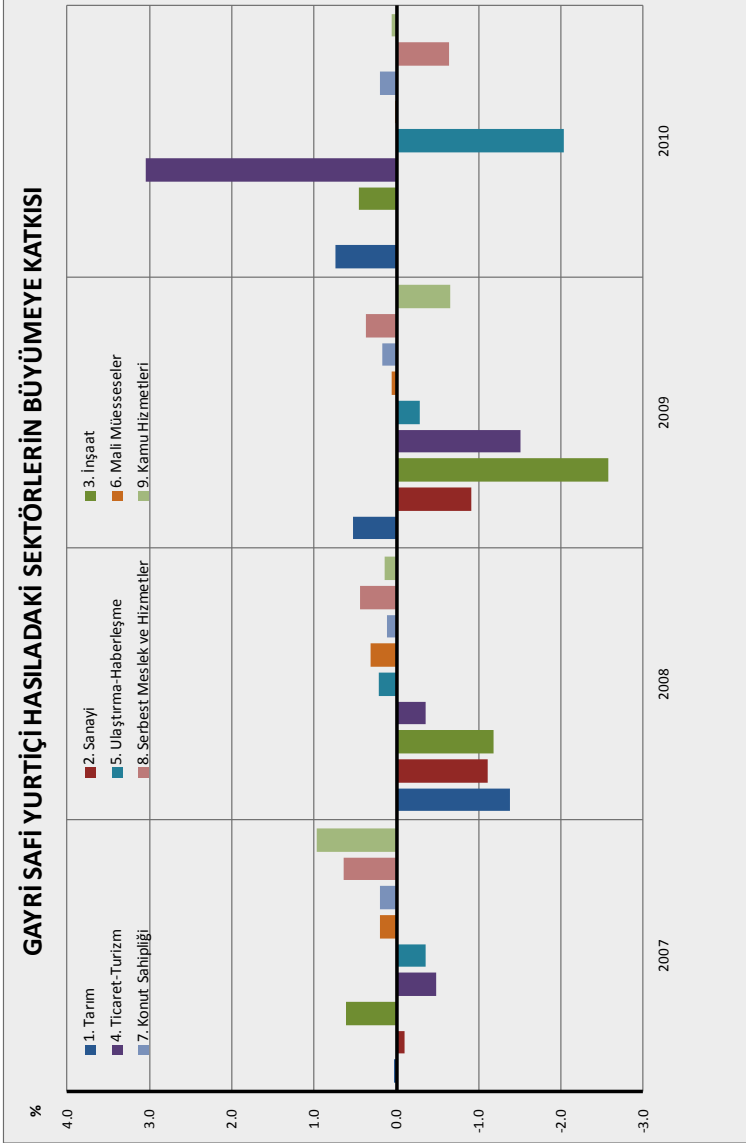
EK-6

GSYİH'DAKİ SEKTÖREL GELİŞMELER

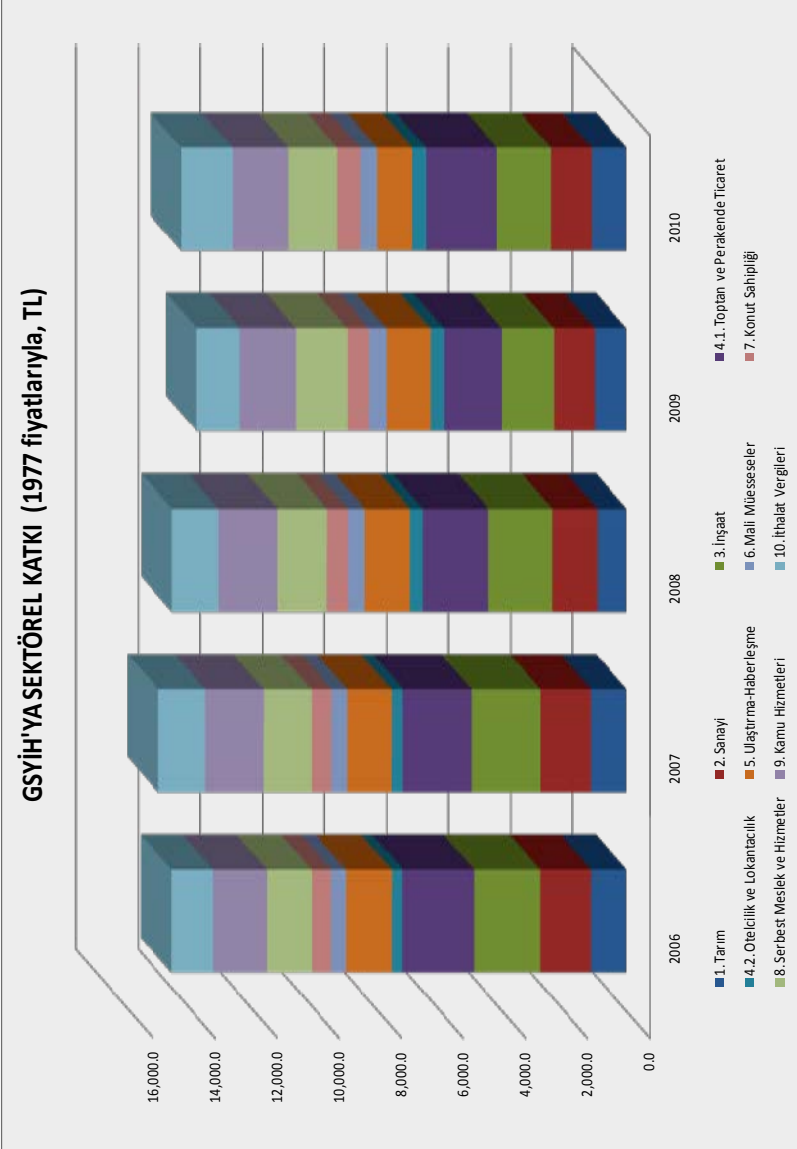
	2006	2007	2008	2009	2010
	Cari Fiyatlarla, Milyon TL				
1. Tarım	249.4	288.2	259.2	300.6	330.3
1.1. Bitkisel	128.2	161.3	137.7	154.2	169.9
1.2. Hayvancılık	107.6	110.4	105.1	127.7	137.4
1.3. Ormancılık	0.8	1.0	0.9	0.7	0.9
1.4. Balıkçılık	12.9	15.4	15.4	18.0	22.0
2. Sanayi	377.5	430.8	542.8	516.7	552.8
2.1. Taşocakçılığı	41.1	48.7	42.3	35.5	35.6
2.2. İmalat Sanayii	180.8	204.3	202.7	171.8	130.9
2.3. Elektrik-Su	155.6	177.8	297.7	309.4	386.3
3. İnşaat	314.8	364.4	362.2	346.4	312.1
4. Ticaret-Turizm	617.5	630.3	721.7	766.4	900.0
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	455.0	435.5	491.9	484.1	598.0
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	162.5	194.8	229.8	282.2	302.0
5. Ulaştırma-Haberleşme	437.2	533.4	614.5	597.3	525.2
6. Mali Müesseseler	259.3	309.4	357.8	388.4	404.4
7. Konut Sahipliği	117.7	144.2	175.9	202.5	220.6
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	441.9	493.5	525.2	609.3	652.3
9. Kamu Hizmetleri	808.0	1,003.5	1,104.0	1,201.2	1,180.1
10. İthalat Vergileri	364.7	406.7	416.6	447.6	536.3
11. GSYİH	3,988.1	4,604.3	5,079.9	5,376.3	5,614.1
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	113.3	67.0	48.4	39.0	35.4
GSMH	4,101.4	4,671.3	5,128.3	5,415.3	5,649.5
	2006	2007	2008	2009	2010
	% Pay				
1. Tarım	6.3	6.3	5.1	5.6	5.9
1.1. Bitkisel	3.2	3.5	2.7	2.9	3.0
1.2. Hayvancılık	2.7	2.4	2.1	2.4	2.4
1.3. Ormancılık	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
1.4. Balıkçılık	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4
2. Sanayi	9.5	9.4	10.7	9.6	9.8
2.1. Taşocakçılığı	1.0	1.1	0.8	0.7	0.6
2.2. İmalat Sanayii	4.5	4.4	4.0	3.2	2.3
2.3. Elektrik-Su	3.9	3.9	5.9	5.8	6.9
3. İnşaat	7.9	7.9	7.1	6.4	5.6
4. Ticaret-Turizm	15.5	13.7	14.2	14.3	16.0
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	11.4	9.5	9.7	9.0	10.7
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	4.1	4.2	4.5	5.2	5.4
5. Ulaştırma-Haberleşme	11.0	11.6	12.1	11.1	9.4
6. Mali Müesseseler	6.5	6.7	7.0	7.2	7.2
7. Konut Sahipliği	3.0	3.1	3.5	3.8	3.9
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	11.1	10.7	10.3	11.3	11.6
9. Kamu Hizmetleri	20.3	21.8	21.7	22.3	21.0
10. İthalat Vergileri	9.1	8.8	8.2	8.3	9.6
11. GSYİH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	2.8	1.5	1.0	0.7	0.6
GSMH	102.8	101.5	101.0	100.7	100.6

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

EK-7

EK-8

EK-9

ÖDEMELER DENGESİ

	GERÇEKLEŞME				
	2007	2008	2009	2010	2011
1. Cari İşlemler					
1.1. Dış Ticaret					
1.1.1. Dışsatım	83.7	83.7	71.1	96.4	119.9
1.1.2. Dışalım	1,538.9	1,680.7	1,326.2	1,604.1	1,699.9
Dış Ticaret Dengesi	-1,455.2	-1,597.0	-1,255.1	-1,507.7	-1,580.0
GSYİH'daki Payı (%)	-41.0	-40.4	-36.1	-40.5	-41.9
1.2. Görünmeyen İşlemler					
1.2.1. Turizm (Net)	381.0	383.7	390.7	405.8	459.4
1.2.2. Diğer Görünmeyenler (Net)	824.1	823.0	799.0	826.2	927.3
Görünmeyen İşlemler Dengesi	1,205.1	1,206.7	1,189.7	1,232.0	1,386.7
Cari İşlemler Dengesi	-250.1	-390.3	-65.4	-275.7	-193.3
GSYİH'daki Payı (%)	-7.1	-9.9	-1.9	-7.4	-5.1
2. Sermaye Hareketleri					
2.1. TC Kredileri	209.1	337.1	425.3	363.9	268.2
2.2. Diğer Sermaye Hareketleri(Net)	125.9	73.4	69.7	74.6	78.5
Sermaye Hareketleri Dengesi	335.0	410.5	495.0	438.5	346.7
Genel Denge	84.9	20.2	429.6	162.8	153.4
GSYİH'daki Payı (%)	2.4	0.5	12.4	4.4	4.1
3. Rezerv Hareketleri (- Artış, + Azalış)	-41.2	269.5	-172.1	-94.4	-47.3
4. Net Hata ve Noksan	-43.7	-289.7	-257.5	-68.4	-106.1
Ortalama ABD \$ Kuru (1\$=TL)	1.2980	1.2835	1.5461	1.5063	1.6782

Not: 2011 yılı GSYİH değeri tahmindir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

EK-10

ÖDEMELER DENGESİ

	TAHMİN			
	2012	2013	2014	2015
1. Cari İşlemler				
1.1. Dış Ticaret				
1.1.1. Dışsatım	116.2	122.2	126.3	131.1
1.1.2. Dışalım	1,704.2	1,834.1	1,902.1	1,976.1
Dış Ticaret Dengesi	-1,588.0	-1,711.8	-1,775.8	-1,845.0
GSYİH'daki Payı (%)	-40.8	-41.9	-41.6	-41.3
1.2. Görünmeyen İşlemler				
1.2.1. Turizm (Net)	558.2	606.6	634.2	663.8
1.2.2. Diğer Görünmeyenler (Net)	842.1	903.0	947.9	997.7
Görünmeyen İşlemler Dengesi	1,400.4	1,509.6	1,582.1	1,661.5
Cari İşlemler Dengesi	-187.6	-202.2	-193.7	-183.4
GSYİH'daki Payı (%)	-4.8	-4.9	-4.5	-4.1
2. Sermaye Hareketleri				
2.1. TC Kredileri	225.8	250.4	235.3	223.4
2.2. Diğer Sermaye Hareketleri(Net)	112.7	104.9	106.6	109.5
Sermaye Hareketleri Dengesi	338.4	355.3	341.9	332.9
Genel Denge	150.8	153.1	148.2	149.5
GSYİH'daki Payı (%)	3.9	3.7	3.5	3.3
3. Rezerv Hareketleri (- Artış, + Azalış)	-95.2	-93.2	-86.1	-84.9
4. Net Hata ve Noksan	-55.6	-59.9	-62.2	-64.6
Ortalama ABD \$ Kuru (1\$=TL)	1.8026	1.8567	1.9124	1.9697

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

KISALTMALAR

KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
IMF	Uluslararası Para Fonu
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
NDAFG	Net Dış Alem Faktör Gelirleri
TÜFE	Tüketici Fiyatları Endeksi
TAXIVAT	Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi
TAXCO	Kurumlar Vergisi
TAXIN	Gelir Vergisi
TAXIMD	İthalat Vergileri

DEVLET PLANLAMA ÖRGÜTÜ
LEFKOŞA - 2013